

**T.C
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART
ÜNİVERSİTESİ**

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TARİH BÖLÜMÜ

**SINIF: IV. (İ.Ö)
NO: 020211043**

**AD: ÜMİT
SOYAD: DEVECİ**

**DERS: Çanakkale Savaşları Semineri
KONU: Çanakkale Savaşlarında Fransızlar**

Ders Sorumlusu: Yrd. Doç. Dr. Muhammet ERAT

**Çanakkale 2004
GİRİŞ**

Çanakkale savaşları Birinci Dünya Savaşı sırasında İtilaf devletlerinin İstanbul'u ve boğazları ele geçirmek amacıyla yaptıkları bir harekattır. Bu hareketin ana amacı ; Osmanlı Devletini

saf dışı bırakmak ve zor durumda olan Rusya'ya yardım edebilmektir. İngiltere'nin bu düşüncelerini Fransız Hükümeti muhalefetine savaşa başarısız olduğuna dair sert tutumundan dolayı Osmanlıyı saf dışı ederek topraklarını paylaşarak ekonomik ve siyasi olarak rahatlamak amacıyla kabul etti.

Marn Cephesinde Almanlara karşı sıkışmış olan Fransa Kara Birliklerini niyeti yoktu. Çanakkale Boğazını donanma gücüyle geçmek amaçları Türk tarafının çok iyi savunmasıyla gerçekleşmedi. Bunun üzerine Fransa kara birlik göndermeyi kabul etse de İngiltere gibi Fransa'da büyük bir başarısızlığa uğradı. Rusya'nın savaştan çekilmesiyle Almanya'nın kendine yükleneceğinden korkan Fransa Çanakkale'yi geçmek için yoğun çaba harcarsa da Çanakkale Boğazı'nı geçemedi ve Rusya'ya yardım edemedi.

Rusya savaştan çekilince Almanya Avrupa'ya ağırlık vererek Fransa'nın korktuğu başına geldi ve Çanakkale Savaşı başarısızlığı ile diğer cephelerde sıkışmanın yanı sıra ülke içinde muhalefetin sesi de iyice yükselmiştir

ÇANAKKALE DENİZ SAVAŞLARI

Birinci Dünya Savaşı başlayınca Osmanlı Devleti 1914 Eylül'ünde boğazları kapatmış bununla birlikte İngiliz-Fransız-Rus üçlü birliği güç duruma düşmüştür. Londra'ya göre Rusya'nın akıbeti ve harbin kaderi Türk boğazlarının müttefik gemilerine açılmasına bağlıydı. Ancak Fransa Marn Cephesinde Alman'lara karşı güç durumdaydı ve Çanakkale'ye kara birliklerini gönderemeyeceğini bildirmişti. Churchill ise boğazların donanmayla alınacağına inanıyordu ve bu nedenle İngiltere hükümeti Fransa'dan donanma kuvveti istedi. Bunun üzerine Fransız Hükümeti'de Amiral Quepratte komutasında dördü zırhlı, dördü denizaltı olmak üzere yirmi altı gemiden oluşan donanmayı Çanakkale'ye gönderdi.

İngiliz Harp Konseyi'ne göre Türkler Çanakkale'yi savunmaya yönelik donatmadan İngiliz ve Fransız gemileri Çanakkale Boğazı'nı zorlamalıydı. İlk bombardıman 3 Kasım 1914'de oldu. İngiliz ve Fransız gemileri iki grup halinde Çanakkale Boğazı'na girdiler. Saat 06:50'de

Türk İstihkamlarına başlayan ateşte ikinci grupta bulunan Fransızlar Anadolu yakasına, Orhaniye ve Kumkale tabyalarına saldırdılar. Bombardıman 20 dakika sürdü. Tam bir başarı sağlanamadı ve bundan sonra İngiliz ve Fransızlar boğazlara yönelik saldırılarına ara verince Türk tarafı da savunmasını oluşturabilme zamanı kazandı. Türk savunması giriş, orta ve merkez tahkimatlarından oluşuyordu. ¹

Bombardıman 19 Şubat 1915'de tekrar başladı. Fransızlar giriş tahkimatının koruduğu Kumkale ve Orhaniye Tabyalarına saldırdı. 27 Şubat'a kadar süren saldırılarda boğaz ağzındaki Türk Topçuları imha edildi. Orta bölge topçusu hareketli olduğundan İtilaf Devletleri bu bölgede başarılı olamadı ve merkez tahkimatının da yok edilip Türk topçusunu boğazdan temizleyerek Çanakkale Boğazı'ndan geçmek için son ve kesin saldırı kararı alarak geri çekildiler. Alınan karara göre Müttefik Kuvvetleri üç gruptan saldıracaklardı. İkinci grup Fransız Amiralî Quepratle komutasında Gaulois, Charlemange, Bouvet, Suffren adlı dört

Fransız zırhlısından oluşuyordu. Bu grup ikinci sırada bulunarak 1,5 – 2 saat sonra gelecek emirle birinci grubun önüne geçecek ve 5-6 km kadar sokularak merkez tahkimatının imha işine katılacaktı.

18 Mart 1915’de saat 11:30’da İngilizler saldırıya geçti ve 35 dakikalık saldırı sonrası Amiral De Robeck’in ikinci grubun ilerlemesi için verdiği emirle saat 12:05 sıralarında Fransız zırhlıları ileriye doğru yanaşarak Kepez Burnu hizasına geldiler ve böylece Sahra Bataryalarındaki Türk topçuları, düşmanın menzillerine girmesiyle ateşe başladılar. 13:30’da Suffren’de patlama oldu. Sonra Bouvet’in iskele baş omuzluğunda patlama olmasıyla 15:35’de Bouvet battı. ⁱ Dört Fransız zırhlısında da ağır hasar vardı. Bouvet battı, Suffren ve Gaulois görev yapamayacak hale geldiler.ⁱⁱ Aynı gün müttefiklerinin gemileri de Nusrat’ın mayınlarına çarptı ve birçok kayıplar verince Çanakkale Deniz Savaşları Türk tarafının zaferiyle sonuçlandı.

Deniz Savaşı Sonrası Olaylar

Rusya yıkılırsa gerisinin güvenliğini sağlayan Almanya’nın kendilerine yükleneceğinden korkan İngiltere ve Fransa mutlaka Rusya’ya yardım amacıyla Çanakkale Boğazı’nı geçmek istiyorlardı. Bu nedenle karadan çıkartma yapmaya karar verdiler. Marn Nehri boyundaki Alman-Fransız cephesi kuvvetler denk hale geldiği için durmuş ve mevzi savaşına dönüşmüştür. İki tarafın tahkimata ve mevzilere gömüldüğü bu cephede büyük kayıplar göz önüne alınmadığından kimse taarruz yapmıyordu. Bu nedenle buradan Çanakkale’ye gönderilecek dört-beş tümen askerin Marn

Cephesine pek büyük zararı olmayacağını düşünen Fransız Hükümeti kara hareketına destek verme kararı aldı.¹

Fransa kara hareketında Beşige, Saros Körfezi ve Kumkale'ye çıkarma yaparak Türk tarafını oyalayıp asıl çıkarma yeri olan Seddülbahir'e yardım etmelerini önleyecekti. Fransız birinci Tümeni'de 16.700 kişilik kuvvetiyle İngiliz ve Anzaklarla yarımadanın güneyini ele geçirecekti. 25 Nisan'da Seddülbahir'e birinci Fransız tümeni çıkacak gösteride bulunarak düşmanı yanıltıp, oyalayacak olan ikinci Fransız kademesi de iki gün sonra gelecekti.¹

Beşige açıklarındaki Fransız savaş gemileri 25 Nisan'da ateş etmeye başlayarak Beşige taarruzunu başlattılar. Çıkarma başladıysa da bu bir aldatma taarruzu olduğundan gece geri çekildiler. Türk tarafı ise Fransızların Beşige'den çekildiğini sabah sis kalktığında fark ettiler. Saros Körfezi'nin kuzeyine yapılan Fransız çıkarması da gösteri niteliğinde olup Türk tarafının Seddülbahir'e yardımını önlemek amacı taşıdığından kısa sürede sona erdi.

Kumkale Çıkartması

Kumkale çıkartması da Beşige ve Saros çıkartmaları gibi Türk askerlerini şaşırtmak ve Seddülbahir'e yardımını engellemek amacı taşısa da Kumkale'nin Seddülbahir'e yakınlığı nedeniyle Hamilton buraya daha büyük bir alay kuvveti gönderdi. Ayrıca Hamilton denizle Menderes Suyu arasındaki ince dilden Türk askerini çıkartmak emrini vermişti.¹ En uygun çıkarma noktası olarak da

Eski Kale duvarlarının altındaki 15 metre uzunluğundaki korunabilir düzlük seçilmişti.

25 Nisan'da 15 Fransız gemisinin 128 gemi topu bombardmanı sabah 05:15'de başlamışsa da Fransız askeri Kumkale'ye saat 10:00'da ayak bastı.ⁱⁱ Kumkale'de Albay Rue komutasında altıncı mustemleke alayı ile bir istihkam bölüğü ve bir topçu bataryası tahsis edilmişti. Alayın iki bölüğü karaya çıkararak saat 11:00'da bütün köyü ele geçirdi. Öğleden sonra ise Fransızlar topçusunu ve alayının kalanını da karaya çıkarmıştı. Türk tarafında ise Kumkale savunmasında bulunan üçüncü tümenin yardımına Türk topçusuyla 39. alayda yetişmişti. Türk takviye kuvvetlerinin gelmesiyle Fransızlar daha fazla ilerleyemediler. Akşam saat 19:00'da Türk karşı taarruzu başladı. Ancak köydeki çarpışmalar Türk birliklerinin yanlışlıkla birbirlerine vurmaları yüzünden başarılı olamadı. Gece yarısı operasyonu ile Türkler köyü geri alsalar da 26 Nisan sabahı Fransız taarruzunda köyü boşaltmak zorunda kaldılar. Fransızlar taarruzundan sonra karşı taarruza geçen Türk kuvvetleri başta başarılı olsalar da kargaşa ve başıboşluklar yüzünden Kumkale güneyine çekildiler.ⁱ

26-27 Nisan gecesi Türk taarruzu başlamadan Fransızlar büyük bir gizlilik içerisinde, araçlarına doluşup Kumkale ve çevresini boşalttılar. General Hamilton'a göre Albay Rue'nin alayı her ne kadar Menderes Nehri'ne ulaşamamışsa da, iki gün Anadolu yakasındaki Türk kuvvetlerini oyalamış ve görevini yapmıştır.ⁱⁱ İki günlük çarpışmalar sonucu Fransızlar 786 Türkler ise 1735 yaralı ve şehit verdiler.

SEDDÜLBAHIR CEPHESİ

Seddülbahir'e ilk gün 25 Nisan'da birinci Fransız tümeni çıkacak daha sonra Albay Rue komutasında Beşige'de gösteride olan ikinci Fransız kademesi iki gün sonra gelerek taarruza katılacaktı.

Birinci Kirte

28 Nisan 1915'de Fransız birlikleri Seddülbahir Cephesinde Birinci Kirte Savaşında doğudan Yarbay Kadri'nin 26. alayına saldırdılar. Amaçları hareketin doğu kanadını tutarak İngilizlerin Kirte'ye girmelerini kolaylaştırmaktı. 3. tabur komutanı Yarbay Sabri 26. Alaya yardım ederek Fransızlarla mücadeleye girişti. Fransızlar Türklerin bitirici ve atak savunmalarıyla bütünleşmeye ve çözülmeye başladılar.

Türklerin sürgü hücumu karşısında Fransız ordusunda bulunan iri satırlı Senagal birlikleri paniğe kapıldılar. Subayların silahlı müdahalelerine rağmen firarlar önlenemedi. Fransızların çekilmeye başlamasıyla İngilizlerin kanat kuvvetlerinin de taarruz gücü bozuldu. İbre Türklerin lehine dönmüştü. Fransızlar karaya çıkan bütün taburlarını kullandıkları için İngilizlerden yardım istediler.¹ Fransızlar muhtemel bir Türk gece taarruzundan korktukları için Morto koyu sırtlarındaki eski mevzilerine döndüler. Bu taarruz

sonucu Fransızlar bine yakın kayıp vermişlerdir.

Türk tarafı düşmana gece taarruzu yapmak için hazırlıklara başladı. Fransızlar Eskihisarlık hattında uzanan Kirte yolu doğusunda yer alıyordu. 1 Mayıs 22:00'da Türk kuvvetlerinin hareketi başladı. Sol kısımdaki kuvvetler birinci Fransız cephesine saldıracaklardı. Fransız cephesinin iç kanadında dördüncü ve altıncı alaylardan kurulu Sömürge Tugayı yer almıştı. 7. tümenin hücumu ilk hamlede Fransız cephesi birçok yerinden sarsılmıştı. Senagal'li taburlarında yakın mesafeden dövüşen Türk güçlerine pek dayanamayarak çözülmeye başlayarak bir kısmı cepheyi terk etmiş ve Morto koyuna kaçmışlardı.¹

2 Mayıs'da başlayan düşman taarruzunda 7. tümenin gayretiyle Fransız taarruzu kırılmıştır.¹¹ 3 Mayıs günü Fransızlar Kızılhaç Bayrağı göstererek ölü ve yaralılarını toplamak istediler. Kızılay Bayrağı çeken Türkler bunu kabul etti ve iki taraf aralık sahadaki ceset ve yaralılarını toplamaya başladılar. 7. tümen 3-4 Mayıs gecesi taarruza başladı. Ancak hücum birlikleri arasında karışıklık çıkınca başarılı olamadılar. Birinci Kirte sonunda Fransızlar 58'i subay 2064'ü er toplam 2122 zayıat verdiler.

İkinci Kirte

İngiliz ve Fransızların güney bölgesindeki kuvvetlerini takviye ederek Alçitepe istikametinde giriştikleri 3 gün süren muharebelerdir. Güney bölgesi taarruzu için İngiliz ve Fransızlar üç tümen halinde ileri hatlara yerleştiler.¹ Fransız kuvvetleri birinci Fransız tümeni altı sömürge tugayı, altı merkez tugayı olmak üzere toplam 45 tugaydan oluşuyordu. Hedef Alçitepe'ydi ve 6 Mayıs'da donanmayla birlikte hareket edilecekti.

Fransız kanadı 12:00'dan itibaren 7. Türk Tümeniyle çarpışmaya başladı. Direnen Türk savunması karşısında başarı sağlayamadılar. 7 Mayıs'da da aynı bölgedeki çarpışmalardan sonuç çıkmadı. 8-9 Mayıs gecesinde 83 rakımlı tepeyi Türklerin elinden almak isteyen Fransızlar tepeyi almayı başardılar. Ancak 2. Kirte'de başarılı olamadılar.

Fransız Kolordu Komutanı General Gouraud ve Hamilton oturup yardım beklemek yerine kuvvetli oldukları Seddülbahir'den; Türklerde Arıburnu'nda ağır kayıplara uğramışken, büyük bir taarruzla Alçıtepe'yi almak istiyorlardı. 4 Haziran'da başlayan taarruzda 2 tünden oluşan Fransız Kolordusu pek bir varlık gösterememiş, ilkin ele geçirdiği ileri mevzilerden Kurmay Yarbay Selahattin Adil Komutasındaki 12. Türk tümeninin karşı taarruzuyla püskürtülmüştür.¹

Fransızların Çekilmesi

1915 Ağustos'unda Seddülbahir Cephesinde General Gauraud komutasında 2 tümenli Fransız ordusu vardı. Savaşın ağırlığı Arıburnu ve Anafartalar Cephesine kaymış ve buradaki çetin mücadelelerde müttefik devletleri zor duruma düşse de Güney Grup Komutanı Vehip Paşa'nın etkisiyle İngiliz ve Fransızlar bu cepheye yardım edemiyorlardı. İyice sıkışan müttefik kuvvetleri büyük bir gizlilik içinde 19 Aralık gecesi boşaltıldı ve aynı hazırlık Seddülbahir cephesinde de başladı. Seddülbahir Cephesindeki biri Fransız altı müttefik tümeninin tahliyesi 28 Aralıkta başladı. Türk kuvvetlerinin taarruz hazırlıkları vardı ancak müttefik

kuvvetlerinin askerleri teknelerle adalara taşınıyordu. 7 Ocak günü malzemenin çoğu ve askerin yarısı tahliye edildi. 8 Ocak gecesinde 17.000 askerde Seddülbahir'i terk etti. Fransa 79.000 askerle katıldığı Çanakkale Savaşlarında yarısına yakınıni kaybetti.¹

KAYNAKÇA

-Çanakkale Destanının 50.Yılı-N.Hakkı ULUĞ-Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayınları

-Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi Yayınları / Neşre Hazırlayan : Abdurrahman GÜZEL / Çanakkale 1996

-Çanakkale 1915 – İhsan ILGIR – İst. 1969

-Binbaşı Demaz: Çanakkale Seferi – Genel Kurmay Yayınları

-Genel Kurmay Harp Tarihi Başkanlığı: Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi V. Cilt, Çanakkale Cephesi II. Kitap

- Çanakkale ve Fransızlar – George C. CASSAR – Aralık 1974

Milliyet Yayınları

-1915 Çanakkale Savaşları – İbrahim ARTUÇ – Kastaş Türk Savaşları Belgeseli

-Çanakkale Savaşları – Kastaş Birinci Dünya Harbi Belgeseli – Fikret GÜNESEN